

Početna Stranica > ... > Sudski Postupci > Građanski Predmeti > Izvođenje Dokaza > England and Wales

Izvođenje dokaza

Engleska i Wales

Sadržaj omogućio

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Teret dokazivanj

1.1 Koja su pravila u vezi s teretom dokazivanja?

Opće je pravilo da u parničnim predmetima obvezu u pogledu tereta dokazivanja mora ispuniti stranka koja tvrdi određenu činjenicu na način da se sudac (ili porota) na temelju kriterija odmjeravanja vjerojatnosti uvjeri da je činjenica koja se tvrdi točna. Teret dokazivanja primjenjuje se na obje stranke, osim ako je u dovoljnoj mjeri očito da tužitelj nije ispunio obvezu u pogledu tereta dokazivanja. U tom slučaju sudac ima pravo nastaviti s postupkom bez opterećivanja protivne stranke.

To u praksi znači da se sud na temelju kriterija odmjeravanja vjerojatnosti uvjerio da se događaj dogodio. Taj se standard mijenja ovisno o činjenici da se na rjeđe događaje primjenjuje viši kriterij tereta dokazivanja, u skladu s obrazloženjem Lorda Hoffmana u predmetu *Državni tajnik Ministarstva unutarnjih poslova protiv Rehmana*[1].

[1] [2001] UKHL 47.

1.2 Postoje li pravila prema kojima su određene činjenice izuzete od tereta dokazivanja? U kojim slučajevima? Je li moguće predočiti dokaze kako bi se pokazalo da određena pravna pretpostavka nije valjana?

Nije potrebno dokazivati činjenice koje je sud prihvatio, koje su očite ili nisu relevantne za predmet.

U okviru prava utvrđene su razne pretpostavke koje se mogu oboriti protivnim dokazima. One uključuju pretpostavke o zakonitosti djece, valjanosti brakova, ubrojivosti pojedinaca i smrti nestalih osoba. Primjenjuje se pretpostavka nedužnosti, ali je u parničnom postupku osuđujuća presuda za kazneno djelo dopuštena kao dokaz da je stranka počinila kazneno djelo (što znači da je teret dokazivanja nedužnosti na toj stranci).

Pretpostavka nemara postoji ako tužitelj dokaže da je pretrpio štetu iz izvora koji je bio pod isključivom kontrolom tuženika i da je riječ o vrsti nezgode koja obično nastaje zbog nemara[1]. Slična pretpostavka nastaje ako je osobi povjerena roba koja se potom izgubi ili uništi. U oba slučaja tuženik može oboriti pretpostavku.

Jedan primjer u kojem se teret prebacuje jest u području prava o diskriminaciji pri zapošljavanju. Nakon što se podnese predmet *prima facie* povezan s diskriminacijom, teret se prebacuje na drugu stranku koja dokazuje da nije bilo diskriminacije. Ta pojava proizlazi iz europskog zakonodavstva o diskriminaciji i sada je sadržana u Zakonu o jednakosti iz 2010.

Naposljetku, postoji nekoliko građanskih stvari, uglavnom povezanih sa zakonodavstvom o zdravlju i sigurnosti, u kojima je riječ o objektivnoj odgovornosti. Naime, ako se nezgoda dogodila, poslodavac je odgovoran na temelju stroge obveze brižnog postupanja poslodavca.

[1] [2001] UKHL 47.

[2] Načelo *res ipsa loquitur* (činjenice govore same za sebe).

1.3 U kojoj mjeri sud mora biti uvjeren u neku činjenicu kako bi presudu temeljio na postojanju te činjenice?

Standard dokaza u parničnim je predmetima „odmjeravanje vjerojatnosti“. Drugim riječima, sud će odlučiti da je činjenica utvrđena ako može zaključiti da postoji veća vjerojatnost da se činjenica dogodila nego da nije. Kako je prethodno navedeno, riječ je o fleksibilnom standardu: za utvrđivanje ozbiljnih navoda, kao što je utvrđivanje prijevare na temelju kriterija odmjeravanja vjerojatnosti, potrebni su uvjerljiviji dokazi jer se za takve navode općenito smatra da su vjerojatno istiniti.

To se ispitivanje mijenja u dvama slučajevima. U predmetima u kojima ne postoji uvjerljivi uzrok, ali ipak postoje konkurentni uzroci, sudac ima pravo utvrditi da uzrok nije dokazan[1]. Osim toga, kad je riječ o zahtjevima u postupcima privremene pravne zaštite[2], kriteriji su prilično niski, a sud će odluku donijeti bez primjene potpunog otkrivanja ili unakrsnog ispitivanja.

[1] Ta je pojava istražena u predmetu *Rhesa Shipping* [1985.] 1WLR.

[2] Često se upotrebljava na Sudu za tehnologiju i građevinarstvo u svrhu izvršenja arbitražne odluke o plaćanju određenog novčanog iznosa.

2 Izvođenje dokaza

2.1 Mora li stranka uvijek podnijeti zahtjev za izvođenje dokaza ili sudac u određenim predmetima može izvesti dokaze na vlastitu inicijativu?

Dokazi[1] se u parničnim postupcima pribavljaju na način da stranke otkrivaju relevantne dokumente, a svjedoci i vještaci svjedoče. Dokazi se moraju iznijeti pred sud.

U svakom se predmetu primjenjuju različita pravila.

- Otkrivanje

Stranke u parničnom postupku obvezne su otkriti[2] postojanje dokumenata koji su pod njihovom kontrolom ili u njihovu posjedu, u mjeri u kojoj im sud to naloži, te omogućiti drugim strankama uvid u te dokumente. Sud će u pravilu naložiti „standardno otkrivanje“ kojim se od stranaka zahtijeva razumna pretraga dokumenata koji idu u prilog argumentima bilo koje stranke ili negativno utječu na njih, bez potrebe da se stranke obrate sudu. Za sve druge vrste otkrivanja stranka mora zatražiti dopuštenje suda. Sud može donositi i naloge za osiguranje dokaza i imovine.

- Svjedoci

Stranke ne trebaju dopuštenje suda za iznošenje dokaza svjedoka u prilog svojim argumentima. Međutim, stranka koja se želi pozvati na dokaze svjedoka mora dostaviti izjavu svjedoka koju je on potpisao i u kojoj se navodi njegov iskaz te ga mora pozvati da usmeno svjedoči na suđenju. Stranka koja prije suđenja za određenog svjedoka nije dostavila izjavu svjedoka ili sažetak koji se odnosi na svjedoka (*witness summary*) ne može pozvati tog svjedoka bez dopuštenja suda. Osim toga, sud ima široke ovlasti kontrole dokaza koji se prihvaćaju te može izuzeti dokaze koji bi inače bili dopušteni ili ograničiti unakrsno ispitivanje svjedoka.

Stranka isto tako može podnijeti zahtjev za izdavanje sudskog naloga kojim se omogućuje da svjedok prije rasprave o predmetu iznese svoj iskaz pod prisegom pred službenikom kojeg je imenovao sud[3].

Uloga je suca u načelu ocijeniti dokaze koje su podnijele stranke i ne baviti se samostalnim utvrđivanjem činjenica.

- Vještaci

Stranka se ne može pozvati na vještačenje[4] ako to ne dopusti sud. Sud može kontrolirati pitanja koja će biti predmet vještačenja, način vještačenja i naknade za rad vještaka.

Ako više stranaka želi izvođenje vještačenja o određenom pitanju, sud može naložiti da vještačenje obavi samo jedan vještak kojeg su stranke zajednički angažirale, a ne zasebni vještaci koje angažira svaka stranka. Sud

može takvu uputu dati na vlastitu inicijativu, bez suglasnosti stranaka.

Sud od stranaka neće na vlastitu inicijativu zahtijevati da primijene vještačenje. Međutim, sud može sam imenovati vještaka kao „procjenitelja” (*assessor*) koji pomaže sudu u pogledu određenog pitanja. Sud može procjenitelju naložiti da izradi izvješće (čiji se primjerci moraju dostaviti strankama) te da prisustvuje suđenju kako bi savjetovao sud.

U dijelu 35. Pravilnika o parničnom postupku predviđa se vještačenje koje istodobno obavljaju vještaci specijalizirani za slične discipline. Stranke će općenito u tim okolnostima biti unakrsno ispitane, a sudac će zatim sažeti stajalište s kojim se vještake poziva da se slože.

[1] Vidjeti dio 32. Pravilnika o parničnom postupku

[2] Vidjeti dio 31. Pravilnika o parničnom postupku

[3] Dio 34.8. Pravilnika o parničnom postupku

[4] Vidjeti dio 35. Pravilnika o parničnom postupku

2.2 Ako je zahtjev stranke koji se odnosi na izvođenje dokaza odobren, što slijedi?

- Otkrivanje

Nakon izdavanja naloga za otkrivanje, svaka stranka mora drugim strankama dostaviti popis relevantnih dokumenata koji jesu ili su bili u njezinu posjedu ili pod njezinom kontrolom. Druge stranke tada imaju pravo pregledati te dokumente i dobiti njihove preslike. Mogu se naplatiti troškovi za umnožavanje dokumenata.

- Svjedoci

Sud će strankama naložiti da prije suđenja dostave potpisane izjave svjedoka za svakog od svjedoka na čije se dokaze namjeravaju pozvati. Izjavu može sastaviti svjedok, ali je često priprema odvjetnik stranke u čije ime svjedok daje iskaz. U izjavi bi trebalo navesti iskaz svjedoka u cijelosti, vlastitim riječima svjedoka, ako je to izvedivo.

Ako je stranci naloženo da dostavi izjavu svjedoka, ali je stranka ne može pribaviti, ona može zatražiti dopuštenje suda za dostavljanje sažetka u kojem se navode dokazi za koje se očekuje da će ih svjedok iznijeti ili pitanja u pogledu kojih stranka namjerava ispitati svjedoka.

Ako sud naloži da svjedok svoj iskaz treba dati prije rasprave o predmetu, taj svjedok svoj iskaz daje usmeno pred službenikom kojeg je imenovao sud. Ispitivanje se odvija kao da je riječ o suđenju, pri čemu se svjedoka može slobodno unakrsno ispitivati, te se izrađuje prijepis dokaza.

- Vještaci

Ako sud dopusti da se obavi vještačenje, stranke pripremaju upute za vještaka (vještake). Kad je riječ o zajedničkom vještaku, stranke mogu vještaka upućivati zasebno ako se ne mogu složiti u pogledu uputa. Vještak, koji je ponajprije odgovoran sudu, a ne strankama koje ga angažiraju, sastavlja pisano izvješće. Stranka tada može postaviti pisana pitanja vještaku kojeg su stranke zajednički angažirale ili kojeg je angažirala druga stranka. Kad je riječ o zasebnim vještacima, sud može naložiti i da se održe rasprave među vještacima kako bi se utvrdila područja u kojima je došlo do slaganja i neslaganja. Vještaci imaju pravo na naknadu za svoje usluge koju u pravilu snosi stranka ili stranke koje ih angažiraju.

2.3 U kojim slučajevima sud može odbiti zahtjev stranke za izvođenje dokaza?

Kad stranke podnesu zahtjev za izdavanje naloga kojim im se omogućuje pribavljanje ili podnošenje dokaza, sud će se morati uvjeriti da će predmetni dokazi vjerojatno biti relevantni i dopušteni. Pri razmatranju načina izvršavanja svojih ovlasti sud isto tako mora težiti pravednom odlučivanju o predmetu, što uključuje štednju troškova i razmatranje predmeta na način koji je pravičan, brz i razmjern važnosti, složenosti i vrijednosti zahtjeva. Na temelju tih razmatranja sud može odbiti zahtjeve ili izdavati naloge na vlastitu inicijativu (npr. zahtijevanje jednog zajedničkog vještaka, a ne zasebnih vještaka koje imenuje svaka stranka).

2.4 Koji različiti načini dokazivanja postoje?

Činjenice se mogu dokazati na temelju dokaza, pretpostavki i zaključaka koji proizlaze iz dokaza ili tako što sud prihvati određene poznate činjenice (vidjeti prethodni tekst). Vrste dokaza na koje se stranke mogu pozivati u parničnom postupku obuhvaćaju iskaze svjedoka, dokumente i stvarne dokaze. Dokumenti mogu uključivati papirnatu dokumente, računalne zapise, fotografije te videozapise i zvučne zapise. Stvarni dokazi sastoje se od drugih materijalnih predmeta relevantnih za sporna pitanja koji se podnose sudu, kao što su proizvodi koji su predmet spora u pogledu intelektualnog vlasništva. Mogu uključivati i posjet suca mjestu nesreće ili nekoj drugoj relevantnoj lokaciji u svrhu razgledavanja.

2.5 Na koji se način od svjedoka dobivaju dokazi te kako se ti načini razlikuju od onih pomoću kojih se dokazi dobivaju od vještaka? Kakva su pravila u vezi s pisanim dokazima i izvješćima/mišljenjima vještaka?

Svjedoci u načelu svoj iskaz daju usmeno na suđenju. Međutim, kako je prethodno navedeno, svaka stranka obvezna je dostaviti izjavu svjedoka za svakog svjedoka na čije se dokaze namjerava pozvati. Od svjedoka će se tijekom suđenja tražiti da potvrdi istinitost i točnost svoje izjave, koja će se tada smatrati dokazom svjedoka za stranku koja je tog svjedoka pozvala. Ako je dostavljen samo sažetak, svjedok će morati dati detaljniji usmeni iskaz.

Vještaci svoj iskaz daju u pisanim izvješćima, osim ako sud odredi drukčije. U izvješću vještaka moraju se navesti njegovi zaključci, činjenice i pretpostavke na kojima se oni temelje te bit vještakova opisa posla. Sud odlučuje je li potrebno i da se vještak pojavi na suđenju kako bi dao usmeni iskaz. Procjenitelj kojeg imenuje sud neće biti obvezan dati usmeni iskaz.

2.6 Imaju li neki načini dokazivanja veću težinu od drugih?

Sud ima široko diskrecijsko pravo u pogledu težine ili vjerodostojnosti koju bi trebalo pridati svakom dokazu. Ne postoji pravilo protiv navođenja izjave dane izvan suda kao dokaza o činjenicama sadržanima u toj izjavi („dokaz na temelju glasila”)[1], tako da se stranka može pozvati na dopis kao dokaz njegova sadržaja ili na izvješće svjedoka o izjavi koju je dala druga osoba. Međutim, dokazi na temelju glasila često će imati manju težinu od izravnog svjedočenja, posebno ako je osoba koja je dala predmetnu izjavu mogla biti pozvana da svjedoči.

Određeni dokumenti i evidencije prihvaćaju se kao vjerodostojni. Na primjer, evidencije poduzeća i javnih tijela prihvaćaju se kao vjerodostojne ako ih je kao takve potvrdio službenik predmetnog poduzeća ili javnog tijela. Osim toga, različite vrste službenih dokumenata (kao što su zakonodavni akti, podzakonski akti, nalozi, ugovori i sudska evidencija) mogu se dokazati na temelju tiskanih ili ovjerenih preslika bez ikakvog daljnjeg dokazivanja.

[1] Vidjeti dio 33. Pravilnika o parničnom postupku i prateće dopunsko pravilo.

2.7 Je li za dokazivanje određenih činjenica obvezna primjena određenih načina dokazivanja?

Određene transakcije (npr. oporuke i ugovori o kupoprodaji zemljišta) moraju se izvršiti u pisanom obliku te će stoga dokumentarni dokaz biti obvezan za njihovo dokazivanje.

2.8 Jesu li svjedoci zakonski obvezni svjedočiti?

Svjedoka se u načelu, ako ima poslovnu sposobnost, može prisiliti da svjedoči. Stranka koja želi osigurati prisustvo svjedoka na suđenju priprema poziv svjedoku u kojem se od svjedoka traži da se pojavi pred sudom i svjedoči. Nakon što ga sud izda i uredno dostavi, poziv obvezuje svjedoka do zaključenja rasprave.

Ako sud naloži da svjedok svoj iskaz treba dati prije rasprave o predmetu, ali svjedok ne prisustvuje takvom davanju iskaza ili odbije odgovoriti na pitanja koja su u skladu sa zakonom, stranka koja zahtijeva takav iskaz može podnijeti zahtjev za izdavanje dodatnog naloga kojim se svjedoku nalaže da prisustvuje takvom davanju iskaza ili odgovori na pitanja.

2.9 U kojim slučajevima mogu odbiti svjedočenje?

Opće pravilo da se svjedoke koji imaju poslovnu sposobnost može prisiliti da svjedoče ne primjenjuje se na

Kraljicu, strane vladare i članove njihova kućanstva, strane diplomatske predstavnike i konzularne službenike, predstavnike određenih međunarodnih organizacija te suce i porotnike (kad je riječ o aktivnostima koje obavljaju u tom svojstvu). Bračne drugove i srodnike stranaka može se prisiliti da svjedoče u parničnom postupku.

Svjedoci koji bi inače bili obvezni svjedočiti ipak imaju pravo uskratiti uvid u određene dokumente te odbiti odgovoriti na određena pitanja na temelju povlastica. Glavne vrste povlastica obuhvaćaju odvjetničku tajnu (koja se primjenjuje na komunikaciju u svrhu davanja ili traženja pravnog savjeta ili u svrhu pribavljanja dokaza za sudski postupak), komunikaciju u okviru pregovora o nagodbi (koja se primjenjuje na komunikaciju između stranaka koja se odvija u istinskom pokušaju da se ugrozi spor, kao što su ponude za sklapanje nagodbe) te povlasticu neizlaganja kaznenom postupku (što znači da se od svjedoka možda neće zahtijevati da svjedoči ako postoji stvarna opasnost da bi se time svjedoka ili bračnog druga svjedoka izložilo terećenju za kazneno djelo ili izricanju kazne u Ujedinjenoj Kraljevini). Moguće je odreći se prava na povlasticu.

Dokazi se mogu uskratiti i na temelju imuniteta zbog razloga javnog interesa ako bi njihovo predočenje bilo u suprotnosti s javnim interesom. Dokazi koji mogu biti obuhvaćeni tim imunitetom uključuju dokaze koji se odnose na nacionalnu sigurnost, diplomatske odnose, funkcioniranje središnje države, dobrobit djece, istragu kaznenog djela i zaštitu informatora. Osim toga, novinari nisu obvezni otkriti svoje izvore osim ako je njihovo otkrivanje potrebno u interesu pravde ili nacionalne sigurnosti ili radi sprječavanja nereda ili kaznenog djela.

Službenici banke ne mogu biti prisiljeni predočiti knjige banke ili svjedočiti o njihovom sadržaju, osim ako postoje posebni razlozi da im sud naloži da to učine. Međutim, sud može naložiti da se osobi omogući da pregleda ili umnoži knjiženja na bankovnom računu.

2.10 Je li moguće kazniti osobu koja odbije svjedočiti ili je prisiliti da svjedoči?

Svjedoku koji se ne pojavi pred sudom ili odbije svjedočiti nakon što mu je dostavljen poziv može se zbog nepoštovanja suda odrediti zatvorska kazna (na Visokom sudu) ili plaćanje novčane kazne (na okružnom sudu).

2.11 Postoje li osobe koje ne mogu svjedočiti?

Sve punoljetne osobe sposobne su svjedočiti u parničnom postupku, osim ako nisu sposobne razumjeti prirodu prisege koju svjedoci moraju dati ili ako nisu sposobne dati razuman iskaz, na primjer zbog duševne bolesti. Ako dijete koje je svjedok ne razumije prirodu prisege, njegovi se dokazi i dalje mogu prihvatiti, ali samo ako se sud uvjeri da dijete razumije dužnost govorenja istine i da ima „dovoljno znanja o važnosti svojeg svjedočenja”.

2.12 Koja je uloga suca i stranaka u saslušanju svjedoka? Pod kojim uvjetima svjedok može svjedočiti videokonferencijskom vezom ili uz primjenu drugih tehničkih rješenja?

Uloga suca i stranaka

Svjedoci su na suđenju obično davali „glavni iskaz” kao odgovor na pitanja kojima se ne navodi na davanje određenog odgovora, a koja je postavljao zastupnik stranke koja ih je pozvala. Međutim, izjava svjedoka sada se smatra glavnim iskazom svjedoka, osim ako sud odluči drukčije. Svjedoka zatim može unakrsno ispitati zastupnik suprotne stranke koji svjedoku može postaviti pitanja kojima se navodi na davanje određenog odgovora. Unakrsno se ispitati može i vještake koji daju usmeni iskaz na suđenju, ali stranke ne mogu unakrsno ispitati procjenitelja kojeg je imenovao sud. Sudac može postaviti pitanja svjedocima, obično kako bi dobio pojašnjenje njihovih odgovora na pitanja zastupnika.

Svjedočenje videovezom

Svjedočenje videovezom moguće je samo ako to odobri sud. Pri razmatranju treba li izdati nalog kojim se omogućuje svjedočenje na taj način, sud će u obzir uzeti praktičnost korištenja videokonferencijskom vezom (posebno ako se svjedok ne osjeća dobro ili se nalazi u inozemstvu), troškove ili uštedu troškova povezanu s uporabom videoveze te posljedice za pravičnost postupka (uključujući ograničeniju mjeru u kojoj sud može nadzirati i ocjenjivati svjedoka).

3 Ocjena dokaza

3.1 Ako stranka nije legalno pribavila dokaze, postoje li ograničenja koja sud primjenjuje pri donošenju presude?

Ako se komunikacija putem pošte ili telekomunikacijskog sustava (što uključuje telefonske pozive, telefakse i poruke e-pošte) nezakonito presretne, u sudskom se postupku ne može se svjedočiti o sadržaju te komunikacije. Inače su čak i nepropisno pribavljeni dokazi općenito dopušteni. Međutim, sud ima ovlast izuzeti dokaze koji bi inače bili dopušteni. Pri odlučivanju o daljnjem postupanju, sud će ocijeniti važnost dokaza s obzirom na težinu nepropisnog ponašanja. Ako okolnosti ne opravdavaju izuzimanje dokaza, sud može stranku koja je nepropisno postupila kazniti na drugi način, kao što je određivanje obveze snošenja troškova.

3.2 Hoće li moje svjedočenje biti dokaz ako sam stranka u postupku?

Službena pismena u kojima se iznose činjenice predmeta svake stranke (*statements of case*) mogu se upotrijebiti kao dokaz na raspravama u kojima se odlučuje o privremenoj pravnoj zaštiti, ali neće se smatrati dokazom na suđenju.

Izjave svjedoka koje su dale stranke u postupku dopuštene su kao dokaz u istoj mjeri u kojoj su dopuštene izjave koje su dale osobe koje nisu stranke u postupku.

Poveznice:

[Ministarstvo pravosuđa](#)

[Pravilnik o parničnom postupku](#)

■ Posljednji put ažurirano: 08/09/2021

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJP-a. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.